

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА НОВОЇ ТА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

АМЕРИКАНСЬКА ІСТОРІЯ ТА ПОЛІТИКА

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

2016 – № 2

Американська історія та політика: науковий журнал. – № 2. – К., 2016. – 254 с.

УДК 94+32

Висвітлюються історія США, Канади, країн Латинської Америки, Карибського басейну, їхня зовнішня та внутрішня політика, міжамериканські відносини, етнокультурні та соціальні процеси.

ЖУРНАЛ ВИДАЄТЬСЯ ЗА ПІДТРИМКИ «УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ АМЕРИКАНІСТИКИ»

Редакційна колегія

Машевський О. П. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка) (*голова редколегії*)
Ткач О. І. д-р. політ. наук., проф. (КНУ імені Тараса Шевченка) (*заступник голови редколегії*)
Грищенко Т. А. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка) (*заступник голови редколегії*)
Корнієнко А.Ю. к.і.н., ас. (КНУ імені Тараса Шевченка) (*відповідальний секретар*)
Банті Р. доктор філософії (історія) (Міністерство освіти Ізраїлю, Єрусалим, Ізраїль)
Борділовська О. А. д-р. політ. наук., проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Гасимли М. Джафар огли д-р іст. наук, проф. (Бакинський Державний Університет, Азербайджан)
Головченко В. І. д-р. політ. наук., проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Горбань Т. Ю. д-р. політ. наук., проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Городня Н. Д. д-р іст. наук, доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Дудко І. Д. д-р. політ. наук., проф. (КНЕУ імені Вадима Гетьмана)
Добронські А. Ч. д-р габілітований, проф. (Університет м. Білосток, Республіка Польща)
Дьомін О. Б. д-р іст. наук, проф. (Одеський національний університет імені І. Мечникова)
Комаренко О. Ю. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Кожокару Л. Д. д-р іст. наук, доц. (Державний університет Молдови, Кишинів, Молдова)
Купчик О. Р. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Малько В. доктор філософії (історія) (Каліфорнійський університет, Фресно, США)
Мирослав Є. д-р габілітований, проф. (Університет м. Білосток, Республіка Польща)
Насіров Е. Худам огли д-р. політ. наук., проф. (Академія Державного Управління при Президенті Азербайджанської Республіки, Азербайджан)
Патриляк І. К. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Потехін О. В. д-р іст. наук, проф. (ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»)
Пронь С. В. д-р іст. наук, проф. (Київський національний ун-т культури і мистецтв)
Таран М. А. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Ставнюк В. В. д-р іст. наук, проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Шевченко Н. І. к.і.н., доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Шевчук О. В. д-р. політ. наук., проф. (ЧДУ імені Петра Могили)
Хакамієс П. д-р іст. наук, проф. (Університет Турку, Фінляндія)
Цвих В. Ф. д-р. політ. наук., проф. (КНУ імені Тараса Шевченка)
Юшкевич В. В. к.і.н. (КНУ імені Тараса Шевченка)

Рекомендовано до друку Вченою радою історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №2 від 29 вересня 2016 р.)

Рецензенти:

Косміна В. Г. д-р іст. наук, проф. (Дипломатична Академія МЗС України); Мартинов А. Ю. д-р іст. наук, проф. (Інститут історії України НАНУ); Зернецька О. В. д-р політ. наук, проф. (ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»); Худолій А. О. д-р. політ. наук., проф. (Національний університет «Острозька академія»)

Адреса редакційної колегії:

01601, Київ, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, історичний факультет, кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн
Тел. (044) 239 34 24, e-mail: americanist2016@gmail.com ; olegmashev@ukr.net
Засновник: Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Видавець: історичний факультет, кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн. Періодичність – двічі на рік. *Свідоцтво про державну реєстрацію КВ 21927-11827 Р видане Міністерством юстиції України 12.03.2016 р.*

**TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV
FACULTY OF HISTORY
DEPARTMENT OF MODERN AND CONTEMPORARY HISTORY
OF FOREIGN COUNTRIES**

**AMERICAN HISTORY
&
POLITICS**

ACADEMIC JOURNAL

2016 – № 2

**American history and politics: academic journal. – № 2. – K.,
2016. – 254 p.**

UDK 94+32

Highlights history of USA, Canada, Latin America, Caribbean, their domestic and foreign policy, Inter-American relations, ethnocultural and social processes.

**THE JOURNAL IS PUBLISHED BY SUPPORT
"UKRAINIAN ASSOCIATION OF AMERICAN STUDIES"**

Editorial board

Mashevskyy O. P. Sc. D. (History), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)
(Chairman of Editorial Board)

Tkach O. I. Sc. D. (Political Sciences), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)
(Deputy Chairman of Editorial Board)

Hryshenko T. A. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)
(Deputy Chairman of Editorial Board)

Kornienko A. Y. Ph.D. (History), Assistant Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)
(Executive Secretary)

Banti R. Ph.D (History) (Ministry of Education of Israel, Jerusalem, Israel)

Bordilovska O. A. Sc. D. (Political Sciences), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Cojocaru L. D. Sc. D. (History), Associate Professor (State University of Moldova, Chisinau, Moldova)

Dobronski Charles A. Sc. D. (History), Professor (University of Bialystok, Poland)

Demin O. B. Sc. D. (History), Professor (Odessa Mechnikov National University)

Dudko I. D. Sc. D. (Political Sciences), Professor (Kyiv National Economic Vadym Hetman University)

Gasimli M. Jafar oglu Sc. D. (History), Professor (Baku State University, Azerbaijan)

Hakamies P. Sc. D. (History), Professor (University of Turku, Finland)

Holovchenko V. Sc. D. (Political Sciences), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Horban T. Y. Sc. D. (Political Sciences), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Horodnya N. D. Sc. D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Komarenko O. Y. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Kupchik O. R. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Malko W. Ph.D. (History), Associate Professor (University of California, Fresno, United States)

Myronovych E. Sc. D. (History), Professor (University of Bialystok, Poland)

Nasirov E. Hudam oglu Sc. D. (Political sciences), Professor (Academy of Public Administration under the President of Azerbaijan Republic, Azerbaijan)

Patryliak I. K. Sc. D. (History), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Potekhin O. V. Sc. D. (History), Professor, Chief Researcher (Institute of World History NASU)

Pron S. V. Sc. D. (History), Professor (Kyiv National University of Culture and Arts)

Shevchenko N. I. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Shevchuk O. V. Sc. D. (Political Sciences), Professor (Black Sea State Peter Mogila University)

Stavnyuk V. V. Sc. D. (History), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Taran M. A. Ph.D. (History), Associate Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Tsvykh V. F. Sc. D. (Political Sciences), Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

Yushkevych V. V. Ph.D. (History) (Taras Shevchenko National University of Kyiv)

*Recommended to publishing by the Academic Council of faculty of history
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Protocol №2 of September 29, 2016)*

Reviewers:

Kosmyna V. G. Sc. D. (History), Professor (Diplomatic Academy of Ukraine); Martynov A. Y. Sc. D. (History), Professor (Institute of History of Ukraine NASU); Zernetska O. V. Sc. D. (Political Sciences), Professor, (Institute of World History NASU); Khudoliy, Sc. D. (Political Sciences) Professor, (Ostroh Academy National University).

Editorial address:

01601, Kyiv, Vladimirskaya Str., 60, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Faculty of History, Department of Modern and Contemporary History of Foreign Countries Phone: (044) 239 34 24, e-mail: americanist2016@gmail.com ; olegmashev@ukr.net Founder: Taras Shevchenko National University of Kyiv Frequency of scientific journal – two times a year.

State registration certificate KB 21927-11827 P issued by the Ministry of Justice of Ukraine 03.12.2016.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США	
Ірина Габро «Мозкові центри» і процес прийняття зовнішньополітичних рішень адміністрацією президента США Дж. Буша-молодшого	9
Dmytro Lakishyk Evolution of US foreign policy: from George Bush to Barack Obama	14
Юлія Панченко Неоконсерватизм та зовнішня політика президента Р. Рейгана	22
Микола Фесенко Перспективи збереження лідерства США в постбіполярній міжнародній системі	31
Наталія Яковенко, Галина Піскорська Пріоритети міжнародно-політичної діяльності США в стратегіях національної безпеки	38
ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА США	
Олександр Лозовицький Французько-американське суперництво як чинник зовнішньополітичного курсу США в Європі у другій половині ХХ ст.	48
Оксана Мітрофанова Зовнішня політика США: перипетії відносин з найдавнішим стратегічним партнером – Францією	56
Viacheslav Masniy Doctrinal background and legal basis of US military presence in Europe mid 1940's – early 1950's	62
США ТА УКРАЇНА	
Наталія Городня Для чого Америці підтримувати Україну?	69
Наталія Ковальчук Феномен демократії в контексті кордонної цивілізації України та США	77
Оксана Осадча Пріоритети партнерства зі Сполученими Штатами Америки в контексті посилення обороноздатності України	84
Сергій Пронь Стиль управління президента Джона Кеннеді: бажані уроки для сучасної України	92
США ТА КРАЇНИ СХОДУ	
Віталій Бузань Вплив Холодної війни на процес формування та реалізації політики США щодо Арабсько-ізраїльського конфлікту	99
Ігор Горобець Політика США щодо Індії у 2000-х – 2010-х роках	106
Ірина Зубаренко Американський фактор в «Арабській весні» країн Магрибу: ілюзії та реалії	111
Олег Машевський Політика США у Чорноморсько-Середземноморському регіоні в період Першої світової війни	118
Олена Коппель, Аргам Гаспарян Американський чинник трансформації Близького Сходу	128
Олександр Набока Початок формування концептуальних засад зовнішньої політики США: дипломатія Вашингтону в Японії в 50 – 60-рр. ХІХ ст.	134
Інна Підберезних Реалізація зовнішньополітичної стратегії	141

Сполучених Штатів Америки щодо країн Південно-східної Азії	
<i>Олена Пархомчук, Марія Кононенко</i> Вплив енергетичного фактору на китайсько-американські відносини в регіоні Перської затоки	148
<i>Наталія Слободян</i> Енергетичний чинник як елемент зовнішньої політики США в Перській затоці	157
<i>Ірина Тихоненко</i> Афганський фактор у відносинах Пакистан - США	164
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ США	
<i>Марія Кравченко</i> Закон «Про зайнятість» 1946 р. в США та його роль у розвитку американського суспільства	172
<i>Tetiana Perga</i> Preservation of historic and natural heritage in USA: new accents	178
ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА	
<i>Катерина Касаткіна</i> Місце Куби серед зовнішньополітичних інтересів США (XIX – середина XX ст.)	185
<i>Наталія Пасічник</i> Політика США щодо Куби за президентства Б. Обама	191
<i>Анастасія Хмель</i> Відносини Іспанії зі США в Латиноамериканському регіоні на початку XXI століття	199
КАНАДА	
<i>Марія Бурцева</i> Офіційні інтернет-ресурси для вивчення імміграційної політики Канади 1976 – 2012 рр.	208
<i>Тетяна Цимбал</i> Українська еміграція в західній Канаді: досвід філософської рефлексії	214
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ	
<i>Станіслав Ковальський</i> Зовнішня політика республіки Техас (1836–1845 рр.) в контексті системи міжнародних відносин першої половини XIX ст.	222
<i>Сергій Толстов</i> Структурні та політичні ознаки багатополлярності	230
<i>Вячеслав Циватий</i> Зовнішня політика і дипломатія США XXI століття: інституціонально-кадровий і регіональний аспекти	238
<i>Олег Ткач, Анатолій Ткач</i> М'яка сила як інструмент непрямого управління міжнародними процесами	246

CONTENTS

<i>US FOREIGN POLICY HISTORY</i>	
<i>Iryna Gabro</i> «Think tanks» and the process of making foreign policy decisions by administration of US president Ps. Bush	9
<i>Dmytro Lakishyk</i> Evolution of US foreign policy: from George Bush to Barack Obama	14
<i>Yulia Panchenko</i> Neoconservatism and foreign policy of president R. Reagan	22
<i>Mykola Fesenko</i> Prospects of US global leadership preservation in the post bipolar international system	31
<i>Natalya Yakovenko, Galyna Piskorska</i> Priorities of international political activities in US national security strategies	38
<i>US EUROPEAN POLICY</i>	
<i>Oleksandr Lozovytskyi</i> French-American rivalry as a factor US foreign policy in Europe during the second half of XX century	48
<i>Oksana Mitrofanova</i> The American foreign policy: the peripeteias of relations with the most ancient strategic partner France	56
<i>Viacheslav Masniy</i> Doctrinal background and legal basis of US military presence in Europe mid 1940's – early 1950's	62
<i>UKRAINE AND USA</i>	
<i>Nataliya Gorodnia</i> Why should America support Ukraine?	69
<i>Natalia Kovalchuk</i> Modern Ukraine in the light of concepts by American scholars	77
<i>Oksana Osadcha</i> Priorities of Ukraine's partnership with the United States in the context of strengthening the defense capabilities of Ukraine	84
<i>Sergey Pron'</i> John F. Kennedy president management style, preferably lessons for modern Ukraine	92
<i>USA AND EASTERN COUNTRIES</i>	
<i>Vitalii Buzan</i> The impact of the cold war on US policy toward the Arab-Israeli conflict	99
<i>Igor Gorobets</i> US policy towards India at 2000–2010	106
<i>Iryna Zubarenko</i> American factor in «The Arab spring» of Maghreb counties: illusions and realities	111
<i>Oleg Mashevskiy</i> American policy in Black and Mediterranean sea basins during the World War I	118
<i>Olena Koppel, Argam Gasparian</i> The U.S. role in transformation of the Middle East	128
<i>Alexander Naboka</i> The beginning of the formation of the conceptual foundations of the US foreign policy: the Washington diplomacy in Japan	134

in 50 – 60th of the XIX century	
Inna Podbereznykh Realization of foreign-policy strategy of the United States of America is in countries of south-east Asia	141
Olena Parkhomchuk, Mariya Kononenko Effects of the energy factor with regard to the US-China international relations within the Persian gulf region	148
Nataliia Slobodian The energy factor as an element of US foreign policy in the Persian gulf	157
Iryna Tykhonenko Afghan factor in Pakistan-US relations	164
ACTUAL ISSUES OF US HISTORY	
Mariia Kravchenko The employment act of 1946 in the USA and its role in the development of American society	172
Tetiana Perga Preservation of historic and natural heritage in USA: new accents	178
LATIN AMERICA	
Ekaterina Kasatkina Cuba's place among the US foreign policy interests (XIX – middle of the XX centuries).	185
Natalia Pasichnyk US policy on Cuba during the presidency of Barack Obama	191
Anastasia Khmel Relations of Spain and the United States in Latin American region at the beginning of the XXI century	199
CANADA	
Mariia Burtseva Official online resources for studying Canadian immigration policy from 1976 to 2012	208
Tatyana Tsymbal Ukrainian emigration in western Canada: an experience of philosophical reflection	214
INTERNATIONAL RELATIONS: HISTORY AND PRESENCE	
Stanislav Kovalskyi The republic of Texas' (1836–1848) foreign policy in the context of international relations in the 1 st half of the XIX century	222
Sergiy Tolstov Structural and political features of multipolarity	230
Viacheslav Tsivatyi Foreign policy and diplomacy of the USA of the 21st century: the institutional and personnel aspect	238
Oleg Tkach, Anatoly Tkach Smart power as a constituent of modern political processes	246

The reasons of America's support of Ukraine during the "Ukrainian crisis" are generalized in terms of ensuring security, fulfillment of international commitments, realization of leadership, and protection of values. The U.S. should support Ukraine because of 1) Russia's gross violation of international norms that ruins post-war order in Europe and threatens European security; 2) the U.S.' obligations to Ukraine according to 1994 Budapest Memorandum; 3) America's status as a global leader that oblige it to protect and strengthen a rules-based international order, including the rights of small and medium nations in it; 4) its political traditions of promotion democratic and liberal values, embodied in the Ukrainian "Revolution of Dignity".

So called "Ukrainian" crisis is actually the Russia's one as it caused by Kremlin's revisionist policy. It reveals essential changes in the 21st century world. The U.S. support of Ukraine means a defense of fundamental values and norms that shape contemporary liberal global architecture. The results of the crisis will determine the rules in world politics, fundamental features of the international order, and the U.S. role in it.

Key words: *Russia's aggression against Ukraine, the U.S. policy towards Ukraine.*

УКД 94(477):341.222(73)

Наталія Ковальчук,
доктор філософських наук, професор,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ФЕНОМЕН ДЕМОКРАТІЇ В КОНТЕКСТІ КОРДОННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ ТА США

Анотація. *Метою даної статті є репрезентація аналогових процесів формування демократичних традицій в історії США та України в контексті кордонного статусу цих країн. Людина пограниччя, піонер і ковбой, стала в багатьох аспектах репрезентативним американцем і засновником американської демократії. Українською людиною пограниччя був козак, який у XVI–XVII століттях став репрезентативним типом свого народу. Підґрунтям демократії в Україні були козацькі спільноти, а у США – англійські громади. Подальший розвиток демократії потребував великих міст як бази державотворення. Важливу роль у розвитку української та американської демократії відігравали міста. Великі зміни в демократичному розвитку міст пов'язані з прийняттям і упровадженням Магдебурзького права. Принципи американської демократії були започатковані в містах на східному узбережжі США. Американські міста виступали як великі асамблеї, де, як і в Україні, населення користувалося правом місцевої самоуправи, мало своє право, суд, приватну свободу. Україна здобула свою свободу і незалежність проти королівської влади Польщі в ході української національно-визвольної боротьби, а США в ході американської революції виступали за свободу і незалежність проти королівської влади Англії.*

Ключові слова: *демократія, вільна індивідуальність, історичні паралелі, прикордонний статус України та США.*

Проблема демократії своїм корінням сягає початку цивілізаційного процесу всесвітньої історії. Як відомо цей процес почався з виникнення держави. Саме її поява створила новий цивілізаційний аспект – аспект політичної історії, яка має різні форми правління та суспільного устрою. Серед цих форм суспільного устрою особливого значення набула демократія. У сучасному світі демократія трактується у напрямі врахування думок меншості, у першу чергу тих, хто орієнтується на нестандартну ситуацію. Тим самим у системі сучасної демократії на передній план висуваються принципи плюралізму, свободи, правової держави та толерантності. В

українському суспільстві надзвичайно небезпечною є незріла демократія. Адже така демократія найлегше сполучається з охлократією, більше того, з диктатурою «митингової стихії». У цьому контексті важливо повернутися до історії розвитку демократичних настанов в українському суспільстві, які на жаль були втрачені, але можуть виступати основою для демократичного розвитку демократичного суспільства у майбутньому.

Метою даної статті є репрезентація аналогових процесів формування демократичних традицій в історії США та України в контексті кордонного статусу цих країн. Для вирішення цієї мети необхідно проаналізувати історичні паралелі розвитку демократії в Україні та США в контексті формування носіїв вільної індивідуальності, функціонування громад як організаційних форм рівноправності та братства людей, демократичним устроєм великих міст, історичними особами, що виявили здатність очолювати національно-визвольний рух.

Демократія розвивається в Україні з того самого джерела, що й демократія європейських країн, тобто з варязьких структур варварської демократії. Але за наявності загального коріння розвиток демократії в Україні та Європі відбувається в різних соціо-політичних обставинах. Україна розвивалася на кордоні з кочовими племенами степовиків, і демократія починає набувати рис самооборони українського соціуму. Розвиток цивілізації в Україні набуває кордонного вигляду. У цьому сенсі найближчу аналогію обставин розвитку України становить розвиток кордонної цивілізації Південної Америки. Тут йдеться не про те, що доля України, чи її соціум, чи її люди є схожими з американським суспільством або є піонерами прерій. Йдеться саме про аналогію генези кордонної цивілізації, про схожість початкових умов самооборони суспільства. Це типологічна, а не індивідуальна схожість розвитку, а отже, і його результатів.

У вивченні генези демократії в Україні та США методом порівняльно-історичного аналізу головним виступає врахування кордонного характеру цивілізацій цих країн у період їх формування. Тут йдеться про цивілізації, які знаходяться на кордоні між «розумною ойкуменою» культури і силами ворожнечого буття, що втілюють або стихію природи, або варварського соціуму.

І в Україні, і в США з самого початку їхнього існування є кордон з дикою природою – «степ, прерії», і там і там є кордон між цивілізацією та варварством. Степ був джерелом постійних нападів кочових племен тюркського походження в Україні та індіанських тубільців у США і тому розглядається як хаос. Цьому хаосові і потрібно було протиставити «розумну ойкумену», якою виступало місто як софійне начало.

Якщо виходити з концепції А. Тойнбі, що будується за схемою «заклик – відгук», то освоєння степу й було відповіддю української та американської цивілізацій на заклик універсуму. «Степ з простору кочовища перетворюється на переоране поле, річки – на зони перешкоди набігам у транспортні артерії, околиці міст і сіл – у хутори на зразок ферм чи ранчо», – зазначає відомий український філософ С. Кримський [1, с. 104]. Відповідно в українській та американській етнічній свідомості зростає цінність поняття кордону, межі, ліміту. Не випадково відомий американський історик Фредерік Джексон Тернер пропонував як плідний методологічний засіб для вивчення американської культури використовувати тезу прикордоння. Це також стосується і вивчення української культури.

Демократію можливо розглядати як форму виживання соціуму. Цікаво, що такий підхід змінює розуміння самої демократії. Традиційно демократія розглядається як влада більшості. На нашу думку, ідея демократії пов'язана з проблемою людини, проблемою розвитку вільної особистості. І тому дослідження демократії повертає нас до проблеми вільної особистості. У специфічних умовах кордонної цивілізації в Україні та у США демократія була здатна до виживання тільки на ґрунті розвитку вільної особистості, зрозумілому у якнайширшому сенсі.

Людина пограниччя, піонер і ковбой, стала в багатьох аспектах репрезентативним американцем і засновником американської демократії. Звичаї та установки, що виникли в умовах пограниччя, забарвили весь американський побут, у тому числі й землі давнього поселення вздовж східного узбережжя.

Українською людиною пограниччя був козак, який у XVI–XVII століттях став репрезентативним типом свого народу. У своїй суті козацтво було організацією військової самооборони населення пограничних земель, для яких існувала загроза. Однак згодом військова організація, що спонтанно сформувалася на пограниччі, почала відігравати важливу роль у житті запілля.

З поширенням феномену «поля» в українській та американській культурі відбувається становлення етнічної свідомості. На передній план виступає не опозиція «місто – степ» (як альтернатива порядку та хаосу, софійності та безодні), а зіставлення «місто – хутір», де останній символізує трансформацію степової стихії у ферму, тобто обжитий куток особисто відвойованої природи. Взагалі в українській та американській ментальності та в пов'язаних з ними національних культурах спостерігається паралелізм зображення життя природи і людини, органічний зв'язок природного і соціального. Степ тут не просто географічне чи екологічне явище, а соціальний ґрунт. «Прив'язаність до рідного ґрунту для українця, – пише з цього приводу С. Грица, – має особливий сенс, бо вона асоціюється з синдромом вічного страдництва за відсутності рідної хати – своєї держави. Поняття «рідний» в українській мові має неперекладаний ідіоматичний смисл» [2, с. 20].

Що стосується американської культури, то для американця «степ» асоціюється з вільними землями, які забезпечують йому економічну та політичну рівність, які є початком його свободи і демократії. Отже, і в Україні, і в США рідна земля – це вже не тільки ґрунт, а рідний соціум, що асоціюється з національною державністю.

Підґрунтям демократії в Україні були козацькі спільноти, а у США – англійські громади. Зародилась і зміцніла козащина в Україні в умовах державно-політичного лихоліття на спустошеному татарами «Дикому полі» в безпосередньому сусідстві та боротьбі з кримськими нападниками. Козащина постає як стихія без ясної мети і політичної програми. Але, об'єднавшись з громадянством, козащина змінила свою роль оборонця степових окраїн на роль творця та будівничого української державності».

Розвиток демократії в США спирався на аналогічні в правовому сенсі функціональні спільноти – англійські громади Нової Англії (якщо мати на увазі норми звичаєвого права). На відміну від тих поселень, що були створені в США авантюристами, які шукали золота і пригод, емігранти з Англії приїхали зі своїми родинами і, як свідчить А. де Токвіль, не ставили собі за мету збагачення та поліпшення соціального стану. Вони шукали втілення певних ідеологічних доктрин [3, с. 31-32]. Ці емігранти, або, як вони себе називали, пілігрими, належали до

англійської секти, чії принципи дали їм ім'я пуритан. Пуритани мали не тільки релігійну доктрину, а й у багатьох пунктах були пов'язані з абсолютиськими і республіканськими теоріями.

Таким чином, американська демократія та державність були започатковані англійськими громадами Нової Англії. Так званий «Мейфлауер-компакт» став взірцем для нового суспільства на нових суспільних засадах.»

Функціональні общини також, як і козацькі осередки, передбачали можливість не тільки територіальної вкоріненості, а й зміни місцеперебування, тому вони дають лише перший історичний поштовх до демократичного устрою. Подальший розвиток демократії потребував великих міст як бази державотворення.

Формування представницької влади в Україні було пов'язано з Конституцією Пилипа Орлика У шостому пункті Конституції постулюється утворення Генеральної Ради – «козацького парламенту» як законодавчого органу Української Гетьманської держави. Далі йдуть шістнадцять пунктів, які розкривають зміст прав і вільностей, параметри того ідеального ладу, який закладено в основу Конституції. Ідея демократичного устрою держави з генеральною військовою радою як головний параметр була цілком зрозумілою і всім верствам населення, і, зокрема, козацтву. Функціональне вирізнення козацького стану за фактичного проголошення рівності усієї людності роксоланової заклало прецедент в історії європейського суспільства в XV–XVI століттях. Про це пишуть також М. Костомаров і М. Максимович.

Формування представницької влади в Україні було пов'язано з Конституцією Пилипа Орлика, а в США – зі зрілою американською конституцією. Історія Америки після прийняття американської конституції – це історія реалізації засад, прийнятих у формотворчому періоді американської республіки. Основні принципи американської конституції такі: демократія, федералізм, принцип свободи та принцип рівності.

Згідно з принципом демократії джерелом державної влади є народ, який творить органи влади шляхом виборів. У час, коли формувалися основи американської державності, демократична форма правління була великою новиною. Батьки американської державності мусили вирішувати два актуальні питання. Першим було принципове питання про державну форму: чи це має бути монархія, чи республіка? Відомо, що сам Дж. Вашингтон вирішив прийняти республіканську форму держави і став першим президентом демократичної республіки на основі нової конституції.

Другою важливою проблемою була справа методу управління державою. До цього американці вперше в історії застосували метод виборів, конституційних і ратифікаційних конвенцій. Застосування федеративної ідеї до американської політичної дійсності виявилось дуже щасливою розв'язкою. З одного боку, це створило спільну федеративну владу, а за другого – давало змогу окремим штатам користуватися у всіх справах.

Принцип свободи людини означає, що людина-громадянин має певні невід'ємні права, які державна влада не сміє порушувати або скасовувати. Декларація незалежності називає три невід'ємні права людини: право на життя, свободу, змагання до щастя. Американська формула змагання до щастя є неперевершеною, бо вона дозволяє кожній окремій людині визначити, в чому полягає її щастя і залишити за собою право змагатися за нього.

Ідея рівності також закореніла в американському суспільстві й належить до основних засад, на яких побудовано американський державний устрій. Рівність не означає зрівняння всіх під суспільним чи матеріальним оглядом, вона означає рівність у сенсі права, без будь-яких станових чи класових привілеїв, даючи рівні шанси для всіх.

Важливу роль у розвитку української та американської демократії відігравали міста. Великі зміни в демократичному розвитку міст пов'язані з прийняттям і упровадженням Магдебурзького права. Місто було позбавлено прямого втручання з боку існуючої влади. Це право проголошувало рівність усіх мешканців міста перед законом. Магдебурзьке право надавало великі пільги містам, бо залучало жителів міст до самоуправління, яке чинилося на принципах вибору адміністрації, судової влади тощо. Унаслідок запровадження Магдебурзького права змінився давній характер українських городів, вони перетворилися в «міста», а населення їх у «міщан», що користувалися правом місцевої самоуправи, мали свій суд, своє право.

Принципи американської демократії були започатковані в містах на східному узбережжі США. Американські міста виступали як великі асамблеї, де, як і в Україні, населення користувалося правом місцевої самоуправи, мало своє право, суд, приватну свободу. Демократизм і республіканізм панували в ранньополітичному житті міст узбережжя Нової Англії. А. де Токвіль, досліджуючи їхній розвиток, зазначає, «що саме муніципальні інститути міст є гарантом духу свободи в США». Далі він наводить дуже цікавий приклад щодо механізму місцевої самоуправи в містах Нової Англії. У них існувала законодавча та адміністративна влада. Законодавча влада виробляє в населення міст повагу до влади і закону, який, як наголошує А. де Токвіль, ніде у світі не підтримується так абсолютно, як в Америці.

Україна здобула свою свободу і незалежність у ході національно-визвольної боротьби проти королівської влади Польщі. Україна, що входила до складу великого князівства Литовського, після Люблінської унії (1569 р.) опинилася під пануванням Польщі. Польські намагання знищити козацьку військову організацію призводили до напруження, що постійно зростало й нарешті 1648 р. вибухло великою революцією під проводом Богдана Хмельницького. Після перших боїв між козацькими та польськими силами населення волості (запілля) майже поголовно піднялося проти польського режиму. Тепер «показалося» багато людей, які зовсім не були козаками в первісному значенні пограничних войовників, але належали до селянства, міщанства чи навіть православної шляхти. Військова організація пограниччя поширювалася на простори, звільнені від польського панування, і виступила як основа нового суспільного та адміністративного ладу.

Україна здобула свою свободу і незалежність проти королівської влади Польщі в ході української національно-визвольної боротьби, а США в ході американської революції виступали за свободу і незалежність проти королівської влади Англії. Причини конфлікту між американськими колоніями Великої Британії та материком загальновідомі. У його основі лежали протести колоністів проти «оподаткування без репрезентації». Традиційно колонії мали власну самоуправу з правом накладати податки. Це було респектовано королем і парламентом. Закінчення Семилітньої війни (1756–1763 рр.), в якій Велика Британія здобула перевагу над Францією і витіснила її з північноамериканського континенту,

обтяжило державну королівську скарбницю великими воєнними боргами. На основі раніше прийнятих «навігаційних актів» британський уряд наклав мито на товари, що були предметом колоніальної торгівлі. Суперечності між Англією та Америкою загострюються завдяки прийняттю «Штемпелового акта» (1675 р.) і особливо «Акта Бостонського порту» (1773 р.). З приводу цього 1774 р. у Філадельфії відбувся перший конгрес представників колоній, на якому було прийнято спільну програму дій проти порушення колоніальних прав. Його учасники висунули вимогу скасувати нестерпні акти і просили короля в окремій петиції, щоб він перешкодив парламентові порушувати права колоній. Паралельно з петицією до короля Джорджа III стихійно почалася підготовка колоністів до збройного опору, який був початком Американської революції під керівництвом Дж. Вашингтона як головного командира Континентальної армії.

Розвиток демократії в Україні та в США був пов'язаний з авторитаризмом, якщо мати на увазі харизматичних вождів, таких як Б. Хмельницький та Дж. Вашингтон. «Справжнім володарем» назвав Б. Хмельницького А. Віміні 1650 р. Б. Хмельницький мав усі потрібні якості – полководця, дипломата, видатного військового організатора, державного діяча. І все ж найбільша роль Б. Хмельницького в історії України полягає у його державницьких звитягах, творенні Української Козацької держави. У всіх галузях державного будівництва – у війську, адміністрації, в судовій справі і культурно-освітній діяльності – Б. Хмельницький скрізь виступає як державний діяч великого формату.

У процесі національно-визвольної боротьби і війни проти Польщі єдиною владою в Україні було Військо Запорозьке, а його гетьман Б. Хмельницький, вождь тієї революції, був – і лише він міг ним бути – головою нової Української держави.

Державотворення США також було пов'язане з історичною особою, яка репрезентувала волелюбні традиції народу. Американська революція висунула батька – засновника американської республіки Дж. Вашингтона. Генрі Лі в похоронному слові сказав пам'ятні слова, які характеризують місце Дж. Вашингтона в історії Америки: «Перший у війні, перший у мирі, перший у серцях земляків». Він належить до постатей, які змінюють хід історії. Можна сказати, що відбиток його духу позначився на історії всього людства.

Великим внеском, який Дж. Вашингтон зробив в Американську революцію, була його толерантна настанова. Історики американської революції вказують, що він своєю толерантністю вплинув на її характер і перебіг. Вона не знала терору та інших крайнощів французької революції. Толерантна настанова сприяла успішному завершенню революції та визвольної війни.

Воєнний досвід переконав Дж. Вашингтона, що майбутнє Америки залежить від створення сильної центральної влади. Засобом для того могло бути прийняття нової конституції, яка повинна була засвідчити перед усім світом, що саме народ може узаконити устрій, який забезпечить людині свободу, добробут і справедливість.

Т. Шевченко, роздумуючи про долю України, висловлював віру в те, що й Україна дочекається свого Вашингтона. У поемі «Юродивий» він пише:

... коли
Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось таки колись!

Розвиток демократії в Україні та США був пов'язаний з тяжінням до ідеалів Просвітництва. Розвинений індивідуалізм українців обумовлений етикою «інтелектуалізму». Свій вклад у розвиток ідей вільної індивідуальності внесли в Україні академічні вольності, що розвиваються з діяльністю братств, ідей просвітництва взагалі. Вже у XV ст. по всій Україні виникають братські громадянські організації українського населення, що об'єднуються для захисту своїх станових інтересів, відстоювання своїх національно-культурних справ.

Демократична структура братств була пов'язана з демократичними традиціями і високим рівнем самоуправління. Братчики виступали вихователями моральних якостей людини, її честі й гідності. «Мали братчики пильнувати, щоб світські люди і духовні жили, слухаючись заповідей Христових, мали право докоряти їм негарне життя. А коли не послухається, писати до єпископа», – наголошує Б. Грінченко [4, с. 11]. В українській культурі братства заснували принцип виборності духовенства світських людей і підпорядкування духовенства цим громадянам. При тому братства досягли такого становища, коли не клір управляв народом, а народ кліром.

Система виховання у США, як і в Україні, починалася з початкових шкіл, потім коледжів, які відкривали прямий шлях до американських університетів. Фредерік Тернер в своїй праці «Пограниччя в американській історії» наводить уривок з Конституції штату Індіани від 1816 року: «Загальна система виховання, яка охоплювала всі рівні, від міських шкіл до державних університетів, була безплатна і рівною мірою відкрита для всіх [5, с. 282]». При цьому він наголошує, що ця концепція була народжена на середньому Заході, у суспільстві американських піонерів.

В американській системі виховання велика роль належала університетам. Час вимагав освічених політиків, економістів, законодавців, науковців та інших фахівців, яких готували американські університети і які потім віддавали свій талант на олтар демократії. Тут доречно, мабуть, згадати слова, сказані лордом Байроном: «Навчання декількох – це деспотизм, навчання багатьох – це свобода. А інтелектуальна і принципова свобода – «це слава, мудрість і влада».

Велике значення в розвитку вільної особистості належить Києво-Могилянській академії. Вона була світським навчальним закладом, до якої могли вступити люди всіх станів незалежно від віку.

Вчилися студенти Києво-Могилянської академії всяк на свій кошт і скільки хто забажає. Цікаво, що Р. Заборовський запровадив чіткіший внутрішній порядок в академії і видав інструкцію під назвою «Закони Києво-Могилянської академії». Головна мета навчання пов'язана з розвитком вільної особистості студентів Києво-Могилянської академії, створенням атмосфери розкнутості, яка б сприяла усвідомленню своєї цінності і гідності. В одному з двадцяти двох її пунктів особливо наголошується на користі публічних диспутів, які не тільки сприяють засвоєнню знань, а й готують майбутніх громадян. Студенти на диспутах могли критикувати лекції за попередній тиждень. Так виявлялися активніші і кмітливіші викладачі. На прохання керівників закладу у 1694 та 1701 рр. академія отримала царські грамоти з підтвердженням права на власний суд і незалежність від магістрату.

Отже, у розвитку демократії в Україні та у США є певні історичні паралелі, що пов'язані з їх прикордонним статусом і, відповідно, з потребою формування

носіїв вільної індивідуальності, функціонування громад, як організаційної форми рівноправності та братства людей. Демократичним устроєм великих міст, як центрів державотворення, визвольною боротьбою з королівським абсолютизмом, яка стимулювала республіканські ідеї, історичними особами, що виявилися здатними репрезентувати імперативи волі у національному менталітеті. Ці паралелі свідчать про ті потенційні можливості, що були втрачені Україною внаслідок її колонізацією царизмом, але зараз стають історичним джерелом демократичного розвитку української державності в контексті сучасної цивілізації.

Література

1. Кримський С. Б. Архетипи української культури / С. Б. Кримський // Феномен української культури: методологічні засади осмислення. – К.: Фенікс, 1996. – С. 91-112.
2. Грица С. Міграція фольклору / С. Грица // Фольклор українців поза межами України: Сб наук. статей. – АН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського, Ін-т української археології. – К., 1992. – С. 20-40.
3. De Tocqueville A. Democracy in America / Alexis de Tocqueville // Dover publications. – New York, 1996. – 375 p.
4. Грінченко Б. Братство і просвітня справа / Б. Грінченко // Черкаси, 1917. – 150 с.
5. Turner F. The frontier in American History / F. Turner // Dover publications, 1996. – 375 p.

Natalia Kovalchuk, Doctor of sciences in Philosophy, professor, Borys Grinchenko Kyiv University, Ukraine.

MODERN UKRAINE IN THE LIGHT OF CONCEPTS BY AMERICAN SCHOLARS

Abstract. The goal of this article is representation of analogues processes of the democratic tradition formation in the history of Ukraine and USA in context of their border status. A border man, a pioneer and a cowboy, in many aspects became represented American and a founder of the American democracy. Ukrainian border man was a Cossack, which in XVI-XVII century became representative type of their people. A ground of democracy in Ukraine was Cossack's communities, in the USA – English communities. Further development of democracy in Ukraine required big cities as a basis of state building. Big changes in democratic development of big cities were linked with introduction of the Magdeburg right. Principles of the American democracy were founded in the big cities of the Northern coast. American cities were independent assembles, where, as in Ukraine, citizens used local rights, had their courts, liberty. Ukraine got their independence against Poland during the Ukrainian national liberation struggle; USA got it during American revolution their liberty and independence against United Kingdom. The development of democracy in Ukraine and USA was linked with ideas of Enlightenment. Developed individualism of Ukrainians was influenced by ethics of «intellectualism». System of education in USA and Ukraine began since the prime school, then colleges, which opened the road to the universities.

Keywords: democracy, free individuality, historical parallels, border status of Ukraine and USA.

УДК 327 (73+477)

Оксана Осадча,
кандидат політичних наук

ПРІОРИТЕТИ ПАРТНЕРСТВА ЗІ СПОЛУЧЕНИМИ ШТАТАМИ АМЕРИКИ В КОНТЕКСТІ ПОСИЛЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглядаються сучасні пріоритети стратегічного партнерства України зі Сполученими Штатами Америки у сфері безпеки і оборони в контексті гібридної війни, розв'язаної проти України Російською Федерацією. Аналізуються основні положення безпекової політики США, викладені в оновлених